

Meslek Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Mesleki ve Teknik Eğitim Programına İlişkin Durum, İhtiyaç ve Çözüm Önerileri*

Situation, Needs and Solution Suggestions Related to Vocational and Technical Education Program According to The Opinions of Vocational Teachers

Mine GÖRÜCÜLER^{1a}

^a Bilim Uzmanı, MEB, Burdur, Türkiye

ORCID: 0009-0007-5529-0885

minetopak@hotmail.com

Funda UYSAL^b

^b Dr. Öğr. Üyesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Burdur, Türkiye

ORCID: 0009-0001-9929-9812

fuysal@mehmetakif.edu.tr

Anahtar Kelimeler:

1.Mesleki ve teknik eğitim,
2.Mesleki ve teknik eğitimde ihtiyaçlar,
3.Mesleki ve teknik eğitim programı

Öz

Bu araştırma, mesleki ve teknik eğitim programlarının geçmişten günümüze kadar değişimini, var olan durumunu, ihtiyaçlarını ve giderilme yollarını ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma, fenomenoloji (olgubilim) çalışmasına dayanmaktadır. Araştırma verileri araştırmacıların hazırlamış olduğu yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Katılımcıların seçiminde amaçlı örneklem yöntemi kullanılmış olup, katılımcılar maksimum çeşitliliğe göre seçilmiştir. Görüşmeler mesleki ve teknik Anadolu liselerinde görev yapan 38 meslek öğretmeni ile yüz yüze yapılmıştır. Elde edilen nitel veriler analiz edilerek, kategoriler ve alt kategoriler belirlenmiştir. Kategoriler ve alt kategorilerde ise frekans ve yüzdelik dilimleri belirlenmiş olup, öğretmen görüşlerine yer verilmiştir. Bulgulara göre, program öğelerinin öğrenciye uygun olduğu ama sektör ihtiyaçlarını karşılama anlamında bazı alanlarda yetersiz kaldığı, öğretmenlerin çağın gelişmelerine uygun hizmet içi programlara ihtiyaç hissettiği görülmüştür. Derslerde içerik yoğunluğunun revize edilerek sektör ve öğrenci ihtiyacına göre düzenlenmesi gerektiği görüşüne ulaşılmıştır. Eğitim durumları bağlamında ise ders kitaplarındaki video ve görsel içeriklerin çoğaltılması, derslerin içerik ve saatlerinin düzenlenmesi, bu bağlamda atölye ve donanım eksikliklerinin giderilmesi gerektiği görülmüştür. Paydaşlar bağlamında, öğrencilerin ilgi ve yetenek taramalarının yapılması, ortaokul sürecinden itibaren öğrencilere, velilere alan tanıtımlarının yapılması, öğretmenlerin ise alanlarına yönelik düzenli olarak hizmet içi eğitimlere katılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca sektörler ile okul işbirliğinin yapılması neticesinde, öğrencinin mesleğe uyum ve istihdamını sağlamada katkı sağlayacağı sonucuna ulaşılmıştır. Yükseköğretim bağlamında ise mesleki ve teknik eğitim Anadolu lisesi mezunu öğrencileri için yükseköğretime devamını sağlayacak düzenlemelerin yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Keywords:

1. Development of vocational and technical education,
2.Needs in

Abstract

This research aims to reveal the evolution of vocational and technical education programs from past to present, their current status, needs, and ways to address them. The research is based on phenomenology. Data were collected using a semi-structured interview form

¹ Sorumlu yazar/Corresponding author

vocational and technical education, 3.Vocational and technical education program

developed by the researcher. A purposive sampling method was used to select participants, ensuring maximum diversity. Face-to-face interviews were conducted with 38 vocational teachers working in vocational and technical Anatolian high schools. The data obtained by the researcher were analyzed, and categories and subcategories were determined. Frequencies and percentages were determined for each category and subcategory, and teachers' opinions were included. These opinions indicated that while program elements were suitable for students, they fell short in some areas in terms of meeting sector needs, and teachers felt the need for in-service programs aligned with contemporary developments. The view was reached that course content should be revised and adapted to sector and student needs. In terms of education, it was observed that video and visual content in textbooks should be increased, course content and schedules should be adjusted, and workshop and equipment deficiencies should be addressed. In terms of stakeholders, it was concluded that students' interests and talents should be screened, field presentations should be provided to students and parents starting in middle school, and teachers should participate in regular in-service training in their fields. Furthermore, it was concluded that collaboration between sectors and schools will contribute to students' adaptation to their profession and their employment. In terms of higher education, it was concluded that arrangements should be made to ensure that graduates of vocational and technical Anatolian high schools continue their education in higher education.

Geliş Tarihi:

10.11.2025

Kabul Tarihi:

28.06.2026

Yayın Tarihi:

30.06.2026

Atıf: Görücüler, M. ve Uysal, F. (2026). Meslek öğretmenlerinin görüşlerine göre mesleki ve teknik eğitim programına ilişkin durum, ihtiyaç ve çözüm önerileri. *Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 174-192. <https://doi.org/10.60107/maunef.1820928>

Citation: Görücüler, M. & Uysal, F. (2026). *Situation, needs and solution suggestions related to vocational and technical education program according to the opinions of vocational teachers. MAUN Journal of Education*, 6(1), 174-192. <https://doi.org/10.60107/maunef.1820928>

Giriş

Nitelikli işgücünün oluşmasını sağlayan en önemli faktör eğitimidir. Ülkelerin gelişmişlik düzeyi ile ilgili olan mesleki ve teknik eğitimin, hem beşeri hem de ekonomik kalkınmadaki yeri yadsınamaz (Albayrak, 2020). Mesleki eğitim, bireysel ve toplumsal yaşamda gereksinim duyulan, meslekler için ise sahip olunması gereken bilgi, beceri, davranışın kazandırılması sürecidir. Bir ülkenin gelişmişlik düzeyi, mesleki eğitimde bulunduğu seviyeyi göstermektedir (Albayrak, 2020). Mesleki ve teknik eğitim, ulusların sosyal, ekonomik bireysel, toplumsal, alanlarda gelişmesine katkı sağlamaktadır (Öğütü, 2022). Bu doğrultuda devletlerin ekonomik olarak kalkınması ile vatandaşlara sunulan eğitimin kalitesi arasında birebir ilişkili bulunmaktadır. Araştırmalara göre, toplumda eğitim düzeyi %0,7 oranında arttığında ekonomik düzeyde de %1 oranında artış olduğu gözlenmektedir (MEB, 2022). Ayrıca eğitim sisteminin başarısını etkileyen faktörlerden birisi de eğitim programıdır (Yavuzarslan, Arslan ve Arslan, 2020). Mesleki ve teknik eğitimin süreklilik arz etmesi için programların önemi çok büyüktür. Ülkelerin milli hedefleri kapsamında hazırlanan programların, eğitim-istihdam-üretim bağının sürekli olarak işlemesi için, amacına uygun hazırlanması gerekmektedir. Bu bağın sürdürülebilmesi için bugünün ihtiyaçlarına uygun olarak eğitime öğretime devam edilmelidir. Bu araştırmada da mesleki ve teknik eğitim programına yönelik mevcut durum ortaya konmaya çalışılmıştır.

Cumhuriyet öncesi dönemde, mesleklere yönelik okullar, sektöre uygun işyeri içinde olup, okulların eğitim programları meslek okulları tarafından hazırlanarak bakanlığa

onaylatılmıştır (Kılınç, 2020). Bu okullara alınacak öğrenci sayısı ise bölgelerin ihtiyaçlarına göre bakanlık tarafından belirlenmiştir. Dünya’da sanayi devriminden, Türkiye’de ise cumhuriyet döneminden sonra mesleki eğitimde geleneksel eğitimden formal eğitim düzenine geçilmiştir (Özer, 2020). 2006 yılından itibaren Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi amacıyla (MEGEP) projesinde değişikliklere gidilerek, modüler bir yapıya geçilmiştir (Demirer, 2018). 2006 yılından itibaren devam eden bu sistem güncellenerek eğitim programlarında “meslek alanında uzmanlaşmanın yerini “akademik ve becerilere odaklanmak” almıştır (Demirer ve Dal, 2020).

Türkiye’deki mevcut duruma bakıldığında, mesleki ve teknik ortaöğretimde 53 alan ve 114 dalda eğitim verilmektedir (MEB, 2023). Verilen bu eğitimler ise alanlara uygun olarak hazırlanan çerçeve öğretim programları temel alınarak uygulanmaktadır (MEB, 2023). Mesleki ve teknik eğitim programları hazırlanırken bölgesel farklılıkların göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Alkan, Doğan ve Sezgin, 2001). Fakat Mesleki ve Teknik Eğitim okullarında bölgesel ihtiyaçlar yok sayılabilmekte (Yağız ve Çelikten, 2023), milli tematik okulların yetersiz olmasının yanında mesleki eğitimin paydaşlarla işbirliğinde yetersiz kalması nedeni ile mesleki ve teknik eğitim alanında birçok problem görülebilmektedir. Bu bağlamda il mesleki eğitim kurullarında yerel yönetim temsilcileri ve sektör temsilcilerinin koordinasyonu ile hazırlanan bölgesel anlamda ihtiyaç analizi doğrultusunda ihtiyaca yönelik tematik okulların açılması önem taşımaktadır. Osmanlı döneminde, Erzurum ve Trabzon’da hayvancılık faaliyetlerinin yoğun olduğu için açılan süt okulları, Aydın Seydiköy çevresinde yetişen üzümleri kullanmak için bağcılık, ipekçilik ve bahçıvanlık mektebinin açılması, aslında o dönemlerde dahi tematik okullara ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir (Kılınç, 2020).

Literatür tarandığında mesleki ve teknik eğitimle yapılan çalışmalara rastlanmaktadır. Binici ve Arı’nın (2004) araştırmalarında çeşitli ülkelerin mesleki eğitim modelleri incelenmiştir. Araştırma neticesinde mesleki ve teknik eğitimin, sektörün mevcut alan-dallara yönelik eleman ihtiyacına uygun şekilde düzenlenmesi, bu doğrultuda eğitim programlarının düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir (Binici ve Arı, 2004).

Demirtaş ve Küçük’ün (2008) kız meslek lisesi öğretmenlerinin problemlerini ortaya çıkarmak amacıyla yaptıkları çalışmalarında, öğretmenlerin çağın gereklerine uyum sağlaması için desteklenmesi gerektiği, okullarda donanımın yetersiz olduğu, öğrenci niteliğini artırmak amacıyla sanayi ile koordineli çalışılması gerektiği, ayrıca mezun olan öğrencilerin yükseköğretime devam edebilmeleri için düzenlemeye ihtiyaç olduğu ifade edilmiştir. Vurucu’nun (2010) araştırmasında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı meslek liselerinde, öğrencilerin meslek seçimini etkileyen etmenleri belirlemek amaçlanmıştır. Meslek seçimini sosyo ekonomik düzeyin %41, ailenin %59, arkadaş çevresinin %47 oranında etkilediği gözlenmiştir. Karabulut ve Marul’un (2011) çalışmasında ise mesleki ve teknik eğitimde çalışacak nitelikli iş gücü yetiştirilmesinde çok amaçlı liselerin etkisi araştırılmıştır. Bu çalışmaya göre; çok amaçlı lise modeli ile; genel ve mesleki eğitim ayrışması kaldırılarak, tüm öğrencilerin ortak bir kültür ile geliştirilmesi, iş yaşamı için de yükseköğretimin

gerektirdiği yeterliliklere sahip olunacağı düşüncesi ortaya çıkmıştır. Hepkul (2014) tarafından mesleki ve teknik lisesi öğrencilerinin alan seçme sürecinde, öğrencilerin birçoğunun ilgi ve yeteneklerinin farkında olmadığı, alan tercihlerini ise çoğunlukla ailelerin yönlendirmesi ile ya da 8. sınıfın sonunda yapılan sınav puanına göre yapmakta olduğu ortaya çıkmıştır. Aslantürk'ün (2014) çalışmasında, mesleki eğitim programlarının sektörün gereksinimleri ile örtüşmediği ortaya konmuştur. Ayrıca örgün, yaygın, ortaöğretim ve yükseköğretimi kapsayan eğitim programı yapısı bulunmadığı ifade edilmiştir. Demir'in (2017) araştırmasında ortaokul öğrencilerinin meslek liselerine karşı algılarını ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışmada, öğrencilerin mesleki liselerine karşı olumsuz algı taşıdıkları görülmüştür. Işıl Gel (2019) tarafından yapılan çalışmada, endüstri meslek lisesi öğrencilerinin mezun olduktan sonra mesleklerine devam etme ve yükseköğretim amacına ulaşma durumunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Mezun olan bireylerin %59 oranında farklı sektörlerde çalıştıkları saptanmıştır. Öğrencilerin %79,9 oranında herhangi bir yükseköğretim kurumuna yerleşemedikleri belirlenmiştir. Demirer ve Dal'ın (2020) araştırmasında mesleki eğitim programlarının sektör gereksinimlerine uygun olarak güncellenmediği, meslek liselerinin rağbetin artması için önceden olduğu gibi ek puan getirilmesi, bu okullara tanıtım ve yönlendirmenin yapılarak istihdam durumunun güncellenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Özetle yapılan çalışmalar doğrultusunda, farklı mesleki ve teknik eğitim modellerinin araştırılarak tüm gelişmeler ışığında hali hazırda kullanılan alan, dal ve programların gözden geçirilip, güncellenerek sanayi ile koordineli olarak sektörün ihtiyacına uygun nitelikli eleman yetiştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğretmenlere çağın gereksinimlerine uygun eğitimler verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Öğrencilerin ilgilerinin, yeteneklerinin farkında olmadan alan seçimi yaparak ortaöğretim kurumuna devam ettiği, öğrencilere yönelik mesleğe yönlendirme çalışmalarının yetersiz kaldığı, meslek lisesinden mezun olan öğrencilerin yükseköğretime devam etme sürecinde sorunlar yaşadığı vurgulanmıştır. Bu bağlamda devlet politikalarının gözden geçirilerek, güncellenerek eğitimde pozitif ayrımcılık sağlanarak mesleki ve teknik eğitimin gelişeceği, mesleki eğitim ile sektörü bütünleştiren mesleki eğitim modeline ihtiyaç olduğu, toplumun mesleki ve teknik eğitime karşı olumsuz tutum sergilediği, tematik okulların mesleki ve teknik eğitime katkı sağlayacağı görüşlerine ulaşılmıştır.

Yapılan bu çalışmayla da mesleki eğitim programına yönelik aksaklıklar belirlenerek, giderilmesine katkı sağlayabilecek, sorunlara çözüm sunabilecek bireysel ve toplumsal kalkınmaya olanak sağlayabilecek farklı öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır. Araştırmada meslek öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda, mesleki ve teknik eğitim programlarına ilişkin var olan durum, ihtiyaçların belirlenmesi ile çözüm önerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla mesleki eğitim programına ilişkin var olan duruma yönelik meslek alanı öğretmenlerinin düşünceleri alınmıştır. Ardından mesleki eğitim programlarının alana, sektöre, öğrenciye, öğretmene, okul türlerine uygunluğu

dikkate alınarak bu hususlara yönelik ihtiyaçlar, öneriler ortaya konmuştur. Bu amaç doğrultusunda belirlenen alt problem soruları oluşturulmuştur.

Meslek öğretmenlerinin görüşlerine göre;

- 1 Mesleki ve teknik eğitim programlarına ilişkin var olan durum nedir?
2. Mesleki ve teknik eğitim programlarına ilişkin hangi ihtiyaçlar bulunmaktadır?
3. Mesleki ve teknik eğitim programlarına ilişkin ihtiyaçlara yönelik çözüm önerileri nelerdir?

Yöntem

Bu bölümde; araştırma modeline, araştırma evren ve örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama aracına, araştırmanın veri analizine yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Araştırma, fenomenoloji çalışmasına dayanmaktadır. Fenomenoloji (olgubilim) çalışması derinlemesine ve kapsamlı araştırma yürütmek için kullanılmaktadır. Olgubilim çalışmalarında belli bir durumu tecrübe eden kişilerin bu durumu anlamlandırmasını ortaya koymaktır (Creswell, 2021). Bu süreçte elde edilen veriler analiz edilerek, katılımcıların yaşantılarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Fenomenolojik çalışmalarda içerik analizi kullanılarak, betimsel raporlama yapılmaktadır.

Bu araştırmada meslek öğretmen görüşleri ile mesleki ve teknik eğitim programlarına ilişkin durum, ihtiyaç ve çözüm önerilerinin daha iyi anlaşılması amaçlanmıştır. Bu bağlamda, öğretmenlerden toplanan verilerden yararlanılarak kategoriler ve alt kategoriler oluşturulmuştur. Edinilen bulgularla meslek öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda, mesleki eğitim programlarına ilişkin var olan durumla beraber, ihtiyaçlar belirlenerek, bunlarla ilişkili çözüm önerileri sunulmuştur. Her bir alt problem için konu alanı öğretmenleri sürece dâhil edilmiştir.

Katılımcılar

Araştırmada meslek öğretmenlerinin düşüncelerine başvurulmuştur. Katılımcılar 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Bir ilin merkezinde yer alan farklı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ve MESEM (Mesleki Eğitim Merkezi) okullarında görev yapmaktadır. Katılımcılar maksimum çeşitliliğe göre seçilmiştir. Amaçlı örneklem kapsamında bulunan bu yöntem farklılıkları içeren temaları ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır (Patton, 2014, akt. Başaran, 2019). Bu bağlamda belirlenen evrenin sorunlarına uygun kesimin belirlenmesine dayanmaktadır (Saldamlı ve İtir Can, 2019).

Katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımları ise Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların Veri Toplanan Alanlara Göre Dağılımı

Veri Toplanan Alan	Katılımcı Sayısı
--------------------	------------------

Bilişim	3
Büro yönetimi ve yönetici asistanlığı	2
Çocuk gelişimi	5
Elektrik elektronik teknolojisi	2
Grafik	1
İtfaiye	1
Makine	2
Metal teknolojisi	2
Mobilya	2
Moda tasarımı	1
Motorlu araçlar teknolojisi	1
Muhasebe	2
Kuaförlük ve güzellik hizmetleri	2
Sağlık hizmetleri	5
Tesisat Teknolojisi ve İklimlendirme	2
Yiyecek içecek hizmetleri	4
Toplam	38

Tablo 1’de görüldüğü gibi, katılımcılar 16 alandan toplam 38 öğretmenden oluşmaktadır. Nitel çalışmalarda araştırmacı veri doygunluğuna ulaşana kadar görüşmeleri sürdürmelidir (Creswel, 2021). Bu bağlamda katılımcılarla yapılan görüşmeler veri doygunluğu sağlayana kadar sürdürülmüştür. Tablo 2’de katılımcıların görev sürelerini gösteren dağılıma yer verilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Görev Sürelerine Göre Dağılımı

Kıdem	Katılımcı Sayısı
1-5 yıl	2
5-10 yıl	2
10-15 yıl	5
15-20 yıl	4
20-25 yıl	7
25-30 yıl	10
30 ve üzeri	8
Toplam	38

Tablo 2’de görüldüğü gibi; Kıdem yılına göre katılımcı sayıları şöyledir; 1-5 yıl arası iki, 5-10 yıl arası iki, 10-15 yıl arası beş, 15-20 yıl arası üç, 20-25 yıl arası yedi, 25-30 yıl arası 10, 30 yıl ve üzeri katılımcı altı kişidir.

Veri Toplama Süreci ve Veri Toplama Aracı

Alt problemlere yönelik veri toplama süreci ve veri toplama araçlarına ilişkin bilgiler Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3. Alt Problemlere Yönelik Veri Toplama Süreci ve Veri Toplama Araçları

Alt problem	Veri toplama süreci	Veri toplama aracı
--------------------	----------------------------	---------------------------

1.	Meslek öğretmenlerinin görüşlerine göre mesleki eğitimin programlarına ilişkin var olan durum nedir?	Öğretmen görüşleri ile mesleki eğitimin programına ilişkin var olan durum belirlenmiştir.	
2.	Meslek öğretmenlerinin görüşlerine göre mesleki eğitimin programlarına ilişkin hangi ihtiyaçlar bulunmaktadır?	Öğretmen görüşleri ile mesleki eğitimin ihtiyaçları belirlenmiştir.	Yarı yapılandırılmış görüşme formu
3.	Meslek öğretmenlerinin görüşlerine göre mesleki eğitimin programlarına ilişkin ihtiyaçlara yönelik çözüm önerileri nelerdir?	Öğretmen görüşleri ile mesleki eğitimin ihtiyaçlarına yönelik çözüm önerileri belirlenmiştir.	

Tablo 3'te görüldüğü üzere, Veri toplama sürecinde;

- Birinci alt problemde mesleki eğitim programına ilişkin durum belirlenmiştir.
- İkinci alt problemde mesleki eğitim programlarının ihtiyaçları belirlenmiştir.
- Üçüncü alt problemde mesleki eğitim ihtiyaçlarına uygun çözüm önerileri belirlenmiştir.

Yarı yapılandırılmış görüşme formunu kullanmak üzere uygulama izinleri alınarak, mesleki ve teknik eğitimin mevcut durumunu, mesleki ve teknik eğitimin gereksinimleri bu gereksinimler ışığında önerileri ortaya koymak için üç ana soru her sorunun altında ise altışar soru hazırlanmıştır. Soruları hazırlarken iki alan uzmanı, iki ölçme değerlendirme uzmanı ve son olarak da iki program geliştirme uzmanının düşünceleri alınmıştır. Uzmanların görüşleri doğrultusunda düzenlemeler yapılarak, dil uzmanının da görüşü alınarak görüşme formu tamamlanmıştır. Görüşme formunda kişisel bilgiler kapsamında branş ve kıdem yılı sorulmuştur. Ardından mesleki eğitimin mevcut durum, ihtiyaç ve önerileri ortaya koymak için hazırlanmış sorulara geçilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada ilgili verilerin analizinin nasıl gerçekleştiğine ilişkin ayrıntılar Tablo 4’te yer almaktadır.

Tablo 4. Alt Problemler, Veri Toplama Süreci ve Veri Analizi

Alt problem	Veri toplama süreci	Veri analizi
1. Meslek öğretmenlerinin görüşlerine göre mesleki eğitimin programlarına ilişkin var olan durum nedir?	Mesleki alanda eğitim veren öğretmenlerden yarı yapılandırılmış görüşme formu ile görüş alınmıştır.	İçerik analizi
2. Meslek öğretmenlerinin görüşlerine göre mesleki eğitimin programlarına ilişkin hangi ihtiyaçlar bulunmaktadır?		Öğretmen görüşleri için kategori/alt kategoriler oluşturulmuştur.
3. Meslek öğretmenlerinin görüşlerine göre mesleki eğitimin programlarına ilişkin ihtiyaçlara yönelik çözüm önerileri nelerdir?		

Tablo 4’te belirtildiği gibi, görüşme formundan elde edilen veriler içerik analizine tabi tutularak, kategoriler ve alt kategoriler belirlenmiştir. Katılımcılara A1’den-A38’a kadar kodlar verilerek görüşleri belirtilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak için Mertens’in (2005) önerdiği kriterler uygulanmıştır. İnanıcılık için katılımcı teyidi sağlanmış ve ham veriler uzman görüşüne sunulmuştur. Aktarılabilirlik için araştırma süreci, katılımcılar ve veri analizi detaylı şekilde betimlenmiştir. Tutarlılık için iki araştırmacı tarafından kodlamalar ve kategoriler bağımsız olarak incelenmiş, görüş birliğine varılmıştır. Doğrulanabilirlik için bulgular doğrudan alıntılarla desteklenmiş ve tüm araştırma süreci ayrıntılı olarak raporlanmıştır.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde araştırmada cevabı aranacak alt problemlere ait sorular doğrultusunda bulgular ve yorumlar kısmı yer almaktadır.

Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorum

Araştırmanın birinci alt problemine yönelik öğretmen görüşleri alınmıştır. Katılımcıların görüşlerine göre kategori, alt kategoriler Tablo 5’te bulunmaktadır.

Tablo 5. Mesleki ve Teknik Eğitim Programlarına İlişkin Var Olan Duruma Yönelik Meslek Öğretmenleri Görüşleri

Katılımcı Görüşleri					Katılımcı sayısı	
Kategoriler	Alt kategoriler				f	%
Programın Öğeleri	Hedefler	Hedeflerin öğrenci seviyesine uygun olmaması		8	21	
		Hedeflerin sektör ihtiyacına uygun olmaması		10	26	
		Hedeflerin güncel alan bilgisini karşılamaması		10	26	
	İçerik	İçeriğin yoğun olması			5	13
		İçeriğin sektör ihtiyaçlarını karşılaması			25	66
		İçeriğin öğrenci seviyesine uygun olması			32	84
	Eğitim durumları	Ders kitaplarında konu tekrarlarının olması		7	18	
		Alan derslerinin birbirini tekrar etmesi		6	16	
		Ders kitaplarında video içeriklerinin yetersizliği		20	53	
	Sınama durumları	Uygulamalı ve teorik ders sınavlarının dağılımının yerinde olması			30	79
		Ortak sınavların zorunlu olması			10	26
Paydaşlar	Öğrenci	Öğrencinin konuları ilgi çekici bulmaması			15	39
		Öğrencinin alanı tanımadan gelmesi			33	87
		Öğrencinin alan değişikliği istemesi			5	13
	Öğretmen	Öğretmenin güncel konularda yetersiz kalması		5	13	
		Sektör	Konuların sektör ihtiyacını karşılamaması			15
	Sektör beklentisi-okulda verilen dersler uyumlu			30	79	

Tablo 5'te mesleki eğitim kurumlarında uygulanan programların durumu sorulduğunda, öğretmen düşünceleri bağlamında, program öğeleri ile paydaşlar kategorileri ortaya çıkmıştır. Program öğeleri kategorisinde ise; hedefler, içerik, eğitim durumları ve sınav durumlarına yönelik alt kategoriler oluşturulmuştur. Paydaşlar kategorisinde, öğretmen, öğrenci, sektör bağlamında alt kategoriler oluşturulmuştur. Programın öğeleri kapsamında;

Hedeflere yönelik olarak; hedef öğrenci düzeyi arasındaki uyumsuzluğu vurgulayan bir öğretmen görüşü şöyledir:

A.26: “Alan derslerinde, çoğunlukla hedefler öğrenci düzeyine uygun fakat, nadiren bazı derslerin hedefleri öğrenci seviyesinin üstünde olduğu için anlaşılması güç oluyor.”

Eğitim durumlarına yönelik olarak, ders kitaplarında konuların tekrar ettiğini vurgulayan bir öğretmen şöyle ifade etmiştir:

A13: “Birçok alan derslerinde konular birbirinin tekrarı olduğu için öğrenci açısından bu durum sıkıcı oluyor.”

Paydaşlar kapsamında ise;

Öğrenciye yönelik, öğrencinin konuları ilgi çekici bulmadığını vurgulayan bir öğretmen şöyle ifade etmiştir:

A.13: “Öğrenci alana başlıyor, ilk birkaç ders dersi dinliyor, ilgisini çekmediğini fark ediyor, farklı arayışlar içine giriyor. Okuldan ve dersten kopuyor.”

Sektör bağlamında, konuların sektör ihtiyacını karşılamadığını bir öğretmen şöyle belirtmiştir:

A.36: “Her geçen gün teknolojik gelişmelerle birlikte alanlarda da yenilikler oluyor. Fakat, konuların revize edilmesi geciktiği için konular sektör ihtiyaçlarını karşılayamıyor.”

İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorum

Araştırmanın katılımcı görüşlerine yönelik kategori ve alt kategoriler Tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 6. Mesleki ve Teknik Eğitim Programlarına İlişkin İhtiyaçlara Yönelik Öğretmen Görüşleri

Katılımcı Görüşleri		Katılımcı sayısı	
Kategoriler	Alt kategoriler	f	%
Programın Öğeleri	Hedefler	Hedeflerin öğrenci seviyesine uygun olması	8 21
		Hedeflerin sektör ihtiyacına uygun olması	10 26
		Hedeflerin öğretmenin mevcut alan bilgisinin uygulanmakta olan programı kapsamı	32 84
	İçerik	İçerik yoğunluğunun düzenlenmesi	16 42
		İçeriğin sektör ihtiyaçlarına göre düzenlenmesi	5 13
		İçeriğin öğrenci seviyesine indirgenmesi	3 8
	Eğitim durumları	Derslerin ders saati bağlamında revize edilmesi	20 53
		Tekrar niteliği taşıyan derslerin birleştirilmesi	6 16
		Alan derslerinin içerik bağlamında revize edilmesi	20 53
		Derslerin günümüz ihtiyaçlarına göre güncellenmesi	4 11
Paydaşlar	Öğrenci	Öğrencilere alan tanıtımlarının yapılması	35 92
		Öğrenci velilerine alan tanıtımlarının yapılması	33 87
		Öğrencinin alan değişikliği istemesi	5 13
	Öğretmen	Öğretmenin kendini geliştirmesine fırsat verilmesi	15 39
		Kurumların öğretmenlerin gelişimine özendirilmesi	10 26
		Güncel alan konularına uygun hizmet içi eğitimin planlanması	5 13
	Sektör	Sektör ihtiyaçlarının gözden geçirilmesi	26 68
		Sektör-okul iş birliğinin yapılması	34 89
		Bölgesel ihtiyaç analizleri yapılması	22 58

Tablo 6’da Mesleki eğitim programlarına yönelik var olan ihtiyaçlar sorulduğunda öğretmen görüşleri bağlamında program öğeleri ile paydaşlar kategorileri oluşturulmuştur. Program öğeleri kategorisinde; hedefler, içerik, eğitim durumları ve sınav durumları alt kategorilere yer verilmiştir. Paydaşlar kategorisinde, öğretmen, öğrenci ve sektör bağlamında alt kategoriler oluşturulmuştur. Alt kategorileri kapsayan frekanslar ve yüzdelik oranları Tablo 6’da belirtilmiştir.

Hedeflerin sektör ihtiyacına uygun olmamasına ilişkin bir öğretmen görüşü şöyledir:

A.5: *“Okulun bulunduğu bölgenin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak ihtiyaç analizi yapıldıktan sonra sektörün gereksinimlerine göre hedefler belirlenmelidir.”*

İçeriğin sektör ihtiyaçlarına göre düzenlenmesini vurgulayan bir öğretmen ise bu durumu şöyle ifade etmiştir:

A.3: *“Mesleki ve teknik liselerinin bulunduğu yerlerde bölgesel ihtiyaç analizi yapılarak bölgenin ihtiyacı olan sektör ve o sektörde çalışacak iş gücü belirlenmelidir.”*

Tekrar niteliği taşıyan derslerin birleştirilmesi gerektiğini ifade eden bir öğretmenin görüşü de şu şekildedir:

A.9: *“Bazı dersler için ders saatleri çok uzunken bazı dersler için zaman yetersiz kalıyor. Bazı dersler de ise sürekli tekrara düşülüyor. Bu dersler ya birleştirilebilir ya da çıkarılabilir.”*

Alan derslerinin içerik bağlamında revize edilmesi ve derslerin günümüz ihtiyaçlarına göre güncellenmesi gerektiğini ifade eden bir öğretmen bunu şöyle belirtmiştir:

A31: *“Ders konularının, çağın ihtiyaçlarına uygun olarak içeriklerinin oluşturularak, güncellenmesi gerekmektedir.”*

Paydaşlar kategorisinde; katılımcıların şu görüşlerine yer verilmiştir.

Öğretmenin kendini geliştirmesine fırsat verilmesi gerektiğini ifade eden bir öğretmen bu durumu şöyle belirtmiştir:

A.19: *“Öğretmenlere belirli aralıklarla yüz yüze hizmet içi eğitim faaliyetleri düzenlemeli, kurumlarda bu konuda özendirici bir tutum sergileyerek öğretmenlerin kendini geliştirmelerine fırsat vermelidir.”*

Güncel alan konularına uygun hizmet içi eğitimin planlanması gerektiğini ifade eden bir öğretmenin görüşü şöyledir:

A.4: *“Öğretmenlere yönelik, hizmet içi eğitimler planlanırken güncel alan konuları göz önünde bulundurulması öğretmenlere olumlu katkı sağlayacaktır.”*

Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorum

Araştırmanın Mesleki ve teknik eğitim programlarına ilişkin önerilere yönelik öğretmen görüşleri” şeklinde yer alan üçüncü alt problemine yönelik öğretmen görüşleri alınmıştır. İlgili görüşlere yönelik kategori ve alt kategoriler Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7. Mesleki ve Teknik Eğitim Programlarına İlişkin İhtiyaç Bazında Önerilere Yönelik Öğretmen Görüşleri

Katılımcı Görüşleri		Katılımcı sayısı	
Kategoriler	Alt kategoriler	f	%
Programın Öğeleri	Hedefler	Hedeflerin öğrenci seviyesine göre düzenlenmesi	12 32
		Hedeflerin sektör ihtiyacını karşılar nitelikte revize edilmesi	4 11
		Hedeflerin öğretmenin mevcut alan bilgisinin uygulanmakta olan programı kapsamaması	25 66
	İçerik	İçerik yoğunluğunun düzenlenmesi	16 42
		İçeriğin sektör ihtiyaçlarına göre düzenlenmesi	5 13
		İçeriğin öğrenci düzeyine indirgenmesi	3 8
	Eğitim durumları	Ders kitaplarını destekleyen görsel içeriklerin üretilmesi	15 39
		Ders saatleri içerik yoğunluğunun düzenlenmesi	25 66
		Ders kitaplarında bulunan konu tekrarlarının giderilmesi	11 29
		Alan uygulama derslerinde kullanılan atölye donanım eksikliğinin giderilmesi	10 26
Paydaşlar	Öğrenci	Öğrenciye yönelik sistematik yetenek ilgi ve ihtiyaç taramalarının yapılması	33 87
		Ortaokul sürecinde öğrencilere alan tanıtımı yapılması	30 79
		Öğrenci velilerine yönelik alan tanıtım faaliyetlerinin yapılması	25 66
	Öğretmen	Programlara eklenen yeni konulara uygun hizmet içi eğitimlerin olması	22 58
		Öğretmenlerin kişisel gelişimlerine yönelik hizmet içi eğitimlerin olması	18 47
		Öğretmenlere sistematik olarak alanlarına yönelik değerlendirme yapılması	20 53
		Güncel alan konularına uygun hizmet içi eğitimin planlanması	5 13
	Sektör	Sektör-okul arasında iş birliği yapılması	25 66
		Öğrencilerin 9. 10. ve 11. sınıf düzeylerinde de sektörde uygulama yapabilmesi	17 45
		Mesleki ve teknik liselerinin tematik okullara dönüştürülmesi	15 39
		Öğrencilerin mezun olduktan sonra istihdam edilmesi	25 66
		Öğrencilerin yükseköğretime geçememe durumu	30 79

Tablo 7’de görüldüğü gibi mesleki eğitim programlarına ilişkin öneriler sorulduğunda program öğeleri ile paydaşlar kategorileri oluşturulmuştur. Program öğeleri kategorisinde; hedefler, içerik, eğitim durumları ve sınama durumları alt kategorilerine yer verilmiştir. Paydaşlar kategorisinde ise, öğretmen, öğrenci ve sektör alt kategorileri oluşturulmuştur. Alt kategorilere yönelik frekanslar ve yüzdelik oranları Tablo 7’de belirtilmiştir.

Hedeflerin sektör ihtiyacına uygun şekilde düzenlenmesi gerektiğini ifade eden bir öğretmen şöyle belirtmiştir:

A.38: *“Hedefler genellikle sektör ihtiyacını karşılıyor; fakat teknolojinin geliştiği motorlu araçlar teknolojisi ve bilişim teknolojisi vb. alanlarda düzenlenmesi gerekmektedir.”*

Hedeflerin öğretmenin alan bilgisinin hali hazırda uygulanmakta olan programı kapsamı gerektiğini ifade eden bir öğretmen şöyle belirtmiştir:

A.15: *“Öğretmenin mevcut alan bilgisi uygulanmakta olan programı kapsıyor fakat güncel gelişmelere göre öğretmenlerin farklı eğitimlerle desteklenmesi gerekmektedir.”*

İçerik yoğunluğunun düzenlenmesi gerektiğini ifade eden öğretmenler ise şunları belirtmiştir:

A.21: *“Alan derslerinin konuları bazı derslerde yoğun olduğu için konular yetiştirilemezken, öğrenciler tarafından da anlaşılamıyor.”*

A.32: *“Ders konuları öğrenciler tarafından anlaşılabilir olmalıdır.”*

Ders kitaplarını destekleyen görsel içeriklerin üretilmesi gerektiğini ifade eden bir öğretmen bunu şöyle ifade etmiştir:

A.12: *“Ders kitaplarında kare kod uygulaması kullanılarak video içerik üretimi yapılabilir.”*

Ders saatleri- içerik yoğunluğunun düzenlenmesi gerektiğini ifade eden bir diğer öğretmen ise şunu ifade etmiştir:

A.17: *“Ders saatleri ve konu yoğunluğu oranı revize edilerek, derslerdeki konu tekrarların önüne geçilebilir ve birleştirilebilir.”*

Güncel konulara uygun hizmet içi eğitimin planlanması gerektiğini ifade eden bir öğretmen bu durumu şu şekilde dile getirmiştir :

A.11: *“Alanlara yönelik çağın gereklerine uygun olarak güncel konular takip edilerek, öğretmenlere yönelik belirli aralıklarla yüz yüze hizmet içi eğitim faaliyetleri düzenlenerek, gelişen teknolojiye uyum sağlaması kolaylaştırılabilir.”*

Sektör-okul arasında iş birliği yapılması gerektiğini ifade eden bir öğretmen ise şunu ifade etmiştir:

A.17: *“Sektör ile okul arasında koordinasyon yetersizliği nedeniyle sektörün ihtiyacına uygun nitelikli eleman yetiştirme de eksik kalabiliyoruz.”*

Öğrencilerin yükseköğretime geçme durumunu ifade eden bir öğretmen de şöyle belirtmiştir:

A.26: “Meslek lisesi mezunlarına yükseköğretim için destek verilmemekte maalesef lisans programları için ek puan verilmemektedir. Bu durum öğrencilerin yükseköğretim hedeflerinin olmasını engellemektedir.”

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Sonuç ve Tartışma

Mesleki ve teknik eğitimde programa yönelik var olan durum, ihtiyaç ve önerilere bakıldığında; program öğeleri bağlamında; genellikle öğrenciye öğretmene ve sektöre uygun olduğu görülmüştür. Nadiren, çağın gereksinimlerine göre hedeflerin düzenlenmesi gerektiği ortaya çıkmıştır. Katılımcıların çoğunluğu alanlarında, ders saati ile içerik arasında uyumsuzluk olduğunu; nadiren ise derslerde tekrarların olduğu görüşündedir. Demirer ve Dal (2018), tarafından mesleki ve teknik eğitim programının uzman kişilerce yapılmadığı, mesleki ve teknik eğitim programı gereksiniminin karşılanmadığı ifade edilmektedir. Katılımcılar, ders kitapları için nadiren konuların öğrenci düzeyinden uzak olduğu, genellikle kitaplarda eğitsel görsel içeriklerin az olduğu görüşündedir. Okur ve Aybek (2016), teknolojinin gelişmesi ile öğrencilerin konuyu öğrenirken, kısa videolardan yararlandıkları, bu tür içeriklerin öğrencilerin derslere karşı motivasyonlarını artırdığını belirtmektedir. Bu bağlamda ders kitaplarında bulunan video içeriklerin yaygınlaştırılması fayda sağlayacaktır.

Paydaşlar bağlamında, çoğunlukla öğrencilerin alanı tanımadan mesleğe giriş yaptığı düşünülmektedir. Bu durum gerek program gerekse istihdam anlamında birçok problemi ortaya çıkarmaktadır. Öğrenci alana uygun olmadığı için dersler öğrencinin ilgisini çekmemektedir. Bu durum öğrencinin alana aidiyetlik duygusunun oluşmamasına neden olmaktadır. Demir (2017), çalışmasında belirttiği gibi 8. sınıf öğrencilerinin mesleki alan ve dal hakkında bilgiye sahip olmadıklarını saptamıştır. Hepkul'un (2014), çalışmasında öğrencilerin alan seçiminde liseye giriş sınavı neticesinde nitelikli bir okula giremediği için, aile veya çevresinden duyduğu bilgiler ile seçimde bulunduğu gözlenmiştir. Vurucu (2010) ve Saraçoğlu (2022), çalışmalarında meslek seçiminde ailenin, arkadaş çevresinin, ailelerin sosyo-ekonomik düzeyinin etkili olduğu ifade edilmektedir. Katılımcıların çoğunluğu öğrencilere meslek tanıtımının yapılması gerektiği görüşündedir. Ayrıca katılımcılar çoğunlukla öğrencilere okul öncesi dönemden başlayarak düzenli olarak ilgi ve yetenek taramaları yapılması gerektiği görüşünde bulunmaktadır. Demirel ve Dal (2020), çalışmasında özellikle meslek seçimini desteklemek için öğrencilerin yeteneklerinin belirlenerek, yeterince tanıtım, yönlendirme faaliyetlerinin yapılması gerektiğini dile getirmektedir. Bu sonuç mesleki eğitim politikalarından eğitim ile üretim arasındaki bağı güçlendirerek, bireylerin genç yaşta meslek edinmesine olanak sağlamaktadır.

Öğretmen bazında programın var olan durumu, ihtiyaç ve önerilere bakıldığında, öğretmenin nadiren de olsa konularda yetersiz kaldığı görüşünün olduğu gözlenmiştir. Bu bağlamda, öğretmenlerin alanlarına uygun olarak kendilerini geliştirmesi gerektiği düşünülmektedir. Kozludere (2022), çalışmasında bu durumu destekler nitelikte; teknolojinin gelişmesi doğrultusunda değişen mesleki ve teknik eğitim programlarına uyum sağlayabilmek için, öğretmen alan bilgilerinin güncellenmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Sektör bazında programın var olan durumu, ihtiyaç ve önerilere bakıldığında; orta düzeyde konuların sektör ihtiyaçları ile uyum sağlamadığı, programlar yapılırken sektör ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması gerektiği, genellikle sektör ve okulun koordineli olarak çalışması gerektiği görüşleri ortaya çıkmıştır. Emirgil (2009), çalışmasında mezun olan öğrencilerin sektörde istihdam edilmeleri için mutlaka sektörün ihtiyaç ve taleplerinin önemsenmesi gerektiğini savunmuştur. Demirtaş ve Küçük (2008), çalışmalarında Mesleki ve teknik eğitime devam eden öğrencilerin kalifiye eleman olarak yetişmesi için mutlaka sanayi ile iş birliğinin yapılması gerektiğini dile getirmiştir. Binici ve Arı (2004) sektörün ihtiyaçlarına uygun mesleki ve teknik eğitime güncel alan, dal eklenerek, bu alan ve dallara uygun olarak mesleki programlar hazırlanması gerektiği dile getirilmiştir. Diğer taraftan katılımcılar bölgesel ihtiyaçlar doğrultusunda ilerlenmesi gerektiğini ifade etmektedir. Katılımcıların neredeyse yarısı ise tematik mesleki ve teknik liselere ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedir. Somuncu (2019)'da yaptığı çalışmada, turizm meslek okullarını kapsamak için tematik okul mantığını kullanarak turizm kolejinin açılmasını savunmuştur. Karabulut ve Marul (2011), ise meslek liselerinde tematik model okullardan ziyade çok programlı model kullanılması gerektiğini savunmuştur. Böylece mezunların ortak kültüre sahip olacağını savunmuştur. Kaya (2024), bu görüşe karşın; bu okulların bölgesel ihtiyaçlar doğrultusunda, ihtiyaç analizi yapılarak hizmete girdiğini, protokol yapılan iş yerlerinde öğrencilerin istihdam olanağı bulunduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda tematik okulların büyük oranda istihdam problemine olumlu yönde katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu durum mesleki eğitim politikalarından olan işgücü piyasasına uygun nitelikli elemanlar yetiştirilmesini desteklemektedir.

Mesleki liselerinden mezun olan öğrencilerin yükseköğretime yerleşme durumuna bakıldığında, öğrencilerin çoğunlukla yükseköğretime yerleşemediği az bir kısmının ön lisans programına yerleştiği belirtilmiştir. Gel (2019) çalışmasında, meslek lisesi mezunlarının %79,9'unun herhangi bir yükseköğretime yerleşemediği, öğrencilerin %16,6'sının ön lisans programlarına yerleşebildiği, %3,6 oranında ise lisans programlarından mezun olduğunu belirtmiştir.

Öneriler

Araştırmadan elde edilen verilere dayanarak çeşitli önerilere ulaşılmıştır.

Mesleki Eğitim Kurumlarında Uygulamaya Yönelik Öneriler

- Mesleki eğitimde okutulan dersler sadeleştirilerek, mesleki eğitim programı revize edilerek, birbirinin tekrarı niteliğinde olan dersler veya konular programdan çıkarılabilir. Bu çalışmada sahada olan öğretmenlerin fikirleri alınabilir.
- Öğretim programları yapılırken sektörlerle ve paydaşlarla iş birliği yapılmalı, bu bağlamda sektörün ihtiyaçları göz önünde bulundurulabilir.
- Program geliştirmede yaşanan en önemli sorunlardan biri de programların merkeziyetçi bir şekilde hazırlanarak bölgesel ihtiyaçların yok sayılmasıdır. Bu sorunun çözümü için gereksinimlere uygun tamamen milli tematik okullar açılabilir.
- Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 'Türkiye Mesleki Eğitim Haritasını' çıkartmalıdır. Bu bölgelere göre eğitim verilen mesleki eğitim alanlarının iş alanları ile uyumu sağlanmalıdır. Böylelikle sektörle arz talep ilişkisi kurulmalıdır.
- Bölgelerin gereksinimlerine uygun, mesleki eğitim okulları açılarak bu okullara ihtiyaçlara uygun öğrenci alınmalıdır.
- Bölgesel ihtiyaçları karşılamak için mesleki eğitim veren okullarda üretim sağlanmalıdır.
- Mesleki liselerinden mezun olan öğrencilerin kamu kuruluşu, özel sektör, okulların sistemli çalışması olarak çalışması ile istihdam edilmesi mümkün görünmektedir.
- Mesleki eğitimin niteliğinin artması için okulda bulunan atölye ve laboratuvarların ihtiyaçlarını karşılayacak seviyeye erişmesi sağlanmalıdır.
- Mesleki eğitimde görev yapan öğretmenlerin dönemin ihtiyaçlarına göre yetiştirmeleri sağlanmalıdır.
- Memlekette bulunan tüm meslek okulları ve alanları yeniden planlanmalıdır.
- Öğrencilerin staj yerlerinin seçimi titizlikle yapılmalı, denetleme üst düzeyde tutulmalıdır.
- Mesleki eğitimin zorunlu eğitim olmaktan çıkarılarak, ilkokuldan itibaren onlara meslek edinme fikri için, mesleki tanıtım ile yönlendirmenin bu yıllardan itibaren planlı bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir.
- Bölgenin ve dönemin gereksinimleri doğrultusunda meslek alan ve dalları değiştirilmeli ve düzenlenmelidir.
- Mesleki eğitim ülke çapında cazip hale getirilmeli; hem il hem de ülke çapında mesleki beceri yarışmalarının yapılmasının önemli bir yer teşkil etmesi beklenmektedir.
- Mesleklere yönelik çalışacak iş gücü ihtiyacı güncellenerek, mezun olan bireylerin istihdam edilmeme sorununa çözüm getirilebilir.
- İşgücü gereksinimi bölgesel, yöresel, kurumsal anlamda sistemli olarak düzenlenmelidir.
- Mesleki olarak bölgesel gereksinimler il meslek kurullarınca tespit edilip, bölgenin mesleki anlamda iş gücü gereksinimi tespit edilmelidir. Bu gereksinimlere uygun meslek bölümleri açılarak, öğrenci istihdamına uygun çalışmalar yapılarak bu bölümlere yeterli sayıda öğrenci alınabilir.

- Meslek liselerine karşı olumsuz ön yargılar değiştirilmelidir. Akademik seviyede yetersiz öğrenciler tarafından tercih edilen okul olmaktan çıkabilmesi için bu meslek okullarını özendirecek çalışmaların yapılması sağlanmaktadır.
- Mesleki ve teknik lisesi öğrencilerinin sektörde uygulama yapmak için 10. ve 11. sınıflarda öğrencilerin sektörle protokoller yaparak öğrencilere uygulama olanağı verilmelidir.
- Mesleki eğitim kurumlarında dijital platformlar hazırlanarak, bu alanlara yönelik düzenleme çalışmalarında öğretmen önerileri dikkate alınmalıdır. Bu bağlamda alan tanıtımı okulda kalmamalı, öğrencilerin mesleki eğitime özendirilmesi sağlanabilir.
- Meslek öğretmenlerinin dönemin gereksinimlerine uyum sağlamaları için sistemli olarak eğitimler verilerek öğretmenlerin kendilerini geliştirmelerine olanak tanınmalıdır.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Alan bazında mesleki eğitim ders kitaplarının sektörün ihtiyaçları ile ne düzeyde örtüştüğü incelenebilir.
- Tüm alanlar incelenerek, sektör ile teknolojik gelişmelere uyum göstermeyen meslek derslerinin belirlenmesine uygun çalışma yapılabilir.
- MESEM bünyesinde devam eden mesleki ve teknik eğitimin sorunu ve çözümleri incelenebilir.
- Mesleki eğitim bünyesindeki alanlara yönelik sorunlar ve çözüm durumları incelenebilir.
- Meslek öğretmenlerin meslek doyumu üzerinde çalışma yapılabilir.
- Okulöncesi eğitim seviyesinden itibaren öğrencilerin yeteneklerini belirlemeye uygun çalışmalar yapılabilir.
- Alan tanıtımlarına uygun farklı çalışma modelleri geliştirilebilir.
- Aileleri ve toplumları kapsayan meslek tanıtım çalışmaları yapılabilir.

Etik Kurul İzin Beyanı

Bu araştırmanın Etik Kurul İzni, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Girişimci Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'nun 03/04/2024 tarih ve 2024/04 toplantı numaralı kararı ile onaylanmıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazarlar, herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan etmişlerdir.

Katkı Beyanı

Bu araştırma birinci yazarın yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Birinci yazar literatür taraması, verilerin toplanması, verilerin analizi, bulguların yorumlanması ve makalenin

rapor haline getirilmesi aşamalarında görev almıştır. İkinci yazar tez danışmanı olarak araştırma tasarımı, metodoloji, verilerin analizi, denetim ve makalenin gözden geçirilmesi aşamalarında görev almıştır.

KAYNAKÇA

- Albayrak, O. (2020). Eğitim ve mesleki eğitim, sorunları ve çözüm önerileri, mesleği eğitimin cazip hale gelmesi için bir öneri. İstanbul Ticaret Odası.
- Alkan, C., Doğan, H., Sezgin, İ. (2001). Mesleki ve teknik eğitimin esasları. Ankara: Nobel Yayınları.
- Aslantürk, M. (2014). Türkiye’de mesleki teknik eğitimin yaşadığı sorunlar ve çözümleri konusunda mesleki eğitim yöneticileri, meslek dersleri öğretmenleri ve eğitimcilerin görüşlerinin incelenmesi (Master’s thesis). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kahramanmaraş. <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Binici, H., ve Arı, N. (2004). Mesleki ve teknik eğitimde arayışlar. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(3).
- Başaran, Y. K. (2019). Sosyal Bilimlerde Örnekleme Kuramı. *The Journal of Academic Social Science*, 47(47), 480-495.
- Creswel, J, W. (2021) Nitel araştırma yöntemleri. (M. Bütün, Çev). Ankara: Siyasal Yayınevi.
- Demir, Ü. (2017). Mesleki ve teknik Anadolu lisesi algısı: ortaokul 8. sınıf öğrencileri üzerine bir araştırma. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 13(2), 316-342.
- Demirer, M., ve Dal, S. (2020). Mesleki eğitimde program güncellemeleri, sektörle işbirliği ve yükseköğretime devam oranları üzerine eğitim yöneticileri ve meslek dersi öğretmenlerinin görüşleri. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi*, 11(22), 297-321.
- Demirer, M. (2018). AB kredi transfer sistemi bağlamında Türkiye meslekî eğitiminin yeniden yapılandırılması. (Yayınlanmış doktora tezi), İstanbul Üniversitesi. <https://platform.almanhal.com/Details/Thesis/2000232523> sayfasından erişilmiştir.
- Demirtaş, B., Küçük, M. (2008). Kız meslek liselerinin günümüzdeki sorunlarına yönelik öğretmen görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(3), 147-159.
- Emirgil, B. (2009). Yeni meslekçi eğitim yaklaşımı ve yeni meslekçi paradigmaların Türkiye’deki yansıması olarak “MEGEP”. In *Journal of Social Policy Conferences* (No. 56). Istanbul University.
- Gel, A. I. (2019). Mesleki ve teknik liselerin istihdam ve yükseköğretime geçiş amaçlarına ulaşma durumu (Manisa İli Örneği) (Master's thesis). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Denizli. <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Hepkul, A. (2014). Meslek lisesi tercihi sürecinin keşifsel olarak incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 41-52.
- Kaya, A. (2024). Ortaöğretim muhasebe ve finansman alanında mesleki ve teknik eğitime olan ilginin azalma nedenleri: öğretmenler üzerine bir araştırma (yayınlanmamış

- yüksek lisans tezi). Hacı Bayram Veli Üniversitesi işletme anabilim dalı muhasebe finansman bilim dalı. Ankara.
- Kılınç, M. (2018). Köy enstitülerinde mesleki ve teknik eğitim. İstanbul: Kriter Yayınları.
- Kılınç, M. (2020). Türkiye’de mesleki ve teknik eğitim tarihi. Ankara: Pegem Akademi.
- Kozludere, Ö. (2022). Mesleki ve Teknik Eğitimin Gelişim Politikası ve Modernizasyonunun Değerlendirilmesi. *Türk Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 12-28.
- Marul, M. (2011). Mesleki ve teknik eğitimde eğitim modeli tasarımı. *Milli Eğitim Dergisi*, 41(191), 78-85.
- MEB (2022). Öğretmenlik Kariyer Basamakları Yükselme Sınavı Çalışma Kitabı. Ankara.
- MEB. (2023). Millî Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2022-2023. Ankara: MEB Yayınları.
- Okur, M. R., ve Aybek, H. S. Y. (2016). Öğrenci destek malzemesi olarak kısa videolar: Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Sistemi İzle-Öğren Platformu. *Açık öğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 150-167.
- Öğütü, Melisa. (2022). Türkiye’de mesleki eğitim ve ekonomik büyüme ilişkisinin bölgesel analizi (Yüksek Lisans Tezi).
- Özer, M. (2020). Türkiye’de mesleki eğitimde paradigma değişimi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(2), 357-384.
- Saracaoğlu, C. Vurucu A. (2022). Mesleki ve teknik lise öğrencilerinin meslek seçimlerinin ve gelecek beklentilerinin toplumsal temelde değerlendirilmesi: Turgutlu örneği. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü: Aydın.
- Saldamlı, A., İtır Can, İ. (2019). Bilimsel araştırma ve sunum teknikleri. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Somuncu, A. (2019). Mesleki teknik liselerde turizm alanlarına turizm koleji modeli. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 22(2), 208-223.
- Vuranok, T. T. (2017). Mesleki eğitimde istihdam sorunları: (İstanbul Örneği). (Doktora tezi) Marmara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı. Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı. <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.